

Maatregelenlijst Brabants Erfgoedfonds

Maatregelenlijst klimaatadaptieve maatregelen

Leeswijzer

- ✓ Deze maatregelenlijst bevat de klimaatadaptieve maatregelen die in aanmerking kunnen komen voor een lening uit het Brabants Erfgoedfonds.
- ✓ De maatregelen moeten betrekking hebben op een rijksmonument of gemeentelijk monument, het betreffende perceel waar het monument op gelegen is (inclusief eventuele groene monumenten) of een door de provincie aangewezen cultuurhistorisch waardevol gebied, inclusief het bijbehorend gebouwd en ongebouwd erfgoed.
- ✓ Deze maatregelenlijst geeft de kaders van maatregelen die getroffen kunnen worden in het kader van klimaatadaptatie. Vanuit deze kaders worden voorbeelden gegeven. Het is hiermee geen uitputtende lijst. Bij de keuze voor maatregelen is het essentieel dat deze passend zijn bij de erfgoedwaarden en te verwachten klimaatveranderingen, zodat (verdere) schade wordt voorkomen of hersteld en de mogelijkheden worden benut voor het omgaan met klimaatveranderingen.
- ✓ Het is verstandig om experts te betrekken bij uw plannen om klimaatadaptieve maatregelen te treffen en verplicht om tijdig vooroverleg te voeren met uw gemeente en waterschap. Hieruit volgt ook in hoeverre er sprake is van een vergunningsplicht. Dit staat kort toegelicht bij onderdeel A (Algemene normen).

A. Algemene normen ten aanzien van klimaatadaptieve maatregelen

Algemeen kader voor klimaatadaptieve maatregelen

- ✓ Voor een financiering uit het Brabants Erfgoedfonds komen in aanmerking kosten aan maatregelen ter voorkoming of voor het oplossen van schade aan cultuurhistorische waarden van het erfgoed, die wordt veroorzaakt door klimaatveranderingen.
- ✓ Bij onderdeel C staan verdeeld in vier categorieën voorbeelden genoemd van maatregelen die in aanmerking komen.
- ✓ Maatregelen die een soortgelijk effect sorteren komen eveneens in aanmerking voor een lening, mits redelijkerwijs rekening is gehouden met andere belangen zoals de waterkwaliteit en een gezonde bodem en daarnaast tijdig de gemeente en waterschap zijn betrokken voor consultatie en eventueel een vergunning traject.

Advisering en vergunningen ten aanzien van klimaatadaptieve maatregelen

- ✓ Het is verstandig om experts te betrekken bij uw plannen om klimaatadaptieve maatregelen te treffen. Zij kunnen onderzoeken verrichten en een maatregelenpakket adviseren, passend bij de erfgoedwaarden van uw monument of cultuurhistorisch waardevol gebied en de te verwachten klimaatveranderingen. De kosten van een dergelijk onderzoek en/of advies (zie onderdeel B) kunnen worden opgenomen in de hoogte van uw lening. Het is niet verplicht om een dergelijk onderzoek en/of advies aan te tonen.
- ✓ Wel is het verplicht om uw plannen om klimaatadaptieve maatregelen te treffen kenbaar te maken bij uw waterschap (indien het betrekking heeft op water) en de gemeente om vooroverleg te voeren. Het waterschap kan u adviseren en aangeven in hoeverre de te treffen maatregelen vergunningsplichtig zijn en passen bij de 'weging van het waterbelang'. Hierbij zullen zij uw plannen toetsen aan:
 - De weging van het waterbelang (voorheen: de watertoets) voor het afwegen van de effecten op de waterhuishoudkundige situatie zoals de bodem, grondwater, oppervlaktewater, hemelwater en verhard oppervlak (voor het voorkomen van versneld afstromen van hemelwater) en riolering (voor gemengd water, vuilwater, hemelwater om dit te scheiden van elkaar en ervoor te zorgen dat (schoon) hemelwater zoveel mogelijk in het gebied blijft). Tevens dient te worden bekeken in hoeverre ruimtelijke veranderingen van de waterhuishouding passen binnen het beleid van alle betrokken overheden, zoals provinciaal beleid, waterschapsbeleid en gemeentelijk (water)beleid.
 - Uit het vooroverleg en de weging van het waterbelang kan volgen dat een vergunning noodzakelijk is voor de geplande activiteiten of een meldplicht. Dit kan een vergunning zijn bij het waterschap (op basis van de Waterschapsverordening of andere beleidsregels van het waterschap) of bij de gemeente op basis van het Omgevingsplan en/of Hemelwaterverordening.
- ✓ Daarnaast kan gebruik worden gemaakt van de Vergunningcheck in het Omgevingsloket om te controleren of voor de werkzaamheden een vergunning aangevraagd moet worden of een melding gedaan moet worden.
- ✓ Bij een vergunningplicht dient de vergunning van het bevoegde gezag te worden aangeleverd. Deze kan ook onderdeel vormen van een combinatievergunning.
- ✓ Indien geen sprake is van een vergunningplicht, dan dient bij maatregelen die betrekking hebben op water sowieso aangetoond te worden dat de plannen zijn gemeld bij het waterschap voor consultatie (vooroverleg) en dat hieruit geen vergunningplicht naar voren is gekomen.

A. Algemene normen ten aanzien van klimaatadaptieve maatregelen (vervolg)

Kosten van werkzaamheden

- ✓ De kosten van bijkomende (installatie)werkzaamheden vormen een onderdeel van de grondslag, mits deze kosten rechtstreeks betrekking hebben op het operationeel maken van de klimaatadaptieve maatregel.
- ✓ Dit geldt ook voor aansluitkosten en de kosten voor de bijbehorende materialen.
- ✓ Er mag een post onvoorzien zijn opgenomen van maximaal 5% in verband met eventuele extra werkzaamheden of in verband met eventuele door te voeren prijsstijgingen.

Vaststelling van de grondslag van de Brabants Erfgoedfonds-hypotheek

- ✓ De aanvrager is verplicht om de Verklaring gemeente Brabants Erfgoedfonds aan te leveren. Op de verklaring geeft de gemeente aan welke maatregelen getroffen gaan worden en welke kosten onderdeel zijn van de grondslag.
- ✓ Naast deze ondertekende verklaring heeft het Restauratiefonds ook een offerte (voorzien van een kostenoverzicht inclusief btw) nodig om de aanvraag inhoudelijk te kunnen beoordelen. Als u de btw kunt verrekenen, dan wordt deze niet meegenomen in de grondslag van de lening. De hoofdsom wordt dan gebaseerd op het vastgestelde bedrag in de verklaring, exclusief terug te vorderen btw.
- ✓ Een Brabants Erfgoedfonds-hypotheek kan worden gecombineerd met andere stimulerende regelingen tot een gezamenlijk maximum van 100% van de kosten, tenzij uit de betreffende regeling blijkt dat een combinatie voor dezelfde werkzaamheden is uitgesloten. In dat geval dient een keuze gemaakt te worden.

B. Onderzoek en advies op het gebied van klimaatadaptatie

1. Onderzoek

Een onderzoek kan worden verricht door een gespecialiseerd adviesbureau (in samenspraak met experts van bijvoorbeeld het waterschap) om de gevolgen van klimaatveranderingen aan het erfgoed in kaart te brengen. Dit kan een perceel betreffen waar een rijksmonument of gemeentelijk monument deel van uitmaakt of een cultuurhistorisch waardevol gebied.

Er worden meerdere soorten onderzoeken onderscheiden. De onderstaande opsomming betreft voorbeelden van mogelijke onderzoeken:

Basisonderzoek

In een basisonderzoek vinden onder andere de volgende onderzoeken plaats:

- In kaart brengen van de geschiedenis (inclusief historisch watersysteem) en daaraan gerelateerde erfgoedwaarden. Er zijn drie typen erfgoedwaarden: archeologisch, gebouwd erfgoed, historisch landgoed en groen erfgoed.
- Beoordelen van te verwachten effecten op de erfgoedwaarden, de ernst hiervan en te verwachten directe of indirecte schade aan de verschillende typen erfgoedwaarden (bij groen erfgoed is dit afhankelijk van veel factoren zoals het moment van inundatie, boomsoort, vitaliteit, bodemconditie, ontwikkeling grondwaterstand).

Verdiepend onderzoek

Bij te verwachten ernstige effecten/schade: mogelijk een verdiepend onderzoek na het basisonderzoek:

- Nader historisch onderzoek ontwikkeling watersysteem.
- Verdiepend onderzoek van het hele watersysteem in het gebied (geplande en reeds uitgevoerde maatregelen en waterprojecten in het stroomgebied, dit vindt plaats in samenspraak met het waterschap).
- Groeiplaatsonderzoek (0-meting voor vitaliteit groen erfgoed).

Inventarisatie van mogelijke maatregelen

Op basis van het onderzoek kunnen preventieve/beschermende/herstellende maatregelen worden geïnventariseerd om negatieve effecten op de erfgoedwaarden te voorkomen of verminderen, echter rekening houdend met andere factoren zoals de waterkwaliteit en de omgeving. Hier kunnen meerdere experts bij worden betrokken door het adviesbureau, zoals (indien aanwezig) een rentmeester, het waterschap, de gemeente, de provincie en eventueel de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

2. Advies

Diverse onderzoeken zullen de basis vormen voor een advies waarin een afweging wordt gemaakt van mogelijke maatregelen en een maatregelenpakket wordt geadviseerd, passend bij de erfgoedwaarden en te verwachten klimaatveranderingen:

- Maatregelenpakket met maatregelen ten behoeve van reguleren van de waterstand (voorkomen vernatting/verdroging en waterbesparing); ten behoeve van herstel als gevolg van schade door waterstand, ten behoeve van voorkomen of herstel van stormschade, ten behoeve van voorkomen of herstel van natuurbranden.
- Actualiseren of opstellen van een groen beheerplan (rekening houdend met soorten en cultivars die beter bestand zijn tegen natte/droge/fluctuerende grondwatersituaties en verschuivende klimaatzones).
- Actualiseren of opstellen van een klimaatplan voor (verwachte) veranderingen in de toekomst.

C. Maatregelen ten behoeve van klimaatadaptatie

Algemeen kader voor klimaatadaptatieve maatregelen

- Voor een financiering uit het Brabants Erfgoedfonds komen in aanmerking:
Kosten aan maatregelen ter voorkoming of voor het oplossen van schade aan cultuurhistorische waarden van het erfgoed, die wordt veroorzaakt door klimaatveranderingen.
- Hieronder staan verdeeld in vier categorieën **voorbeelden** genoemd van maatregelen die in aanmerking komen.
- Maatregelen die een soortgelijk effect sorteren komen eveneens in aanmerking voor een lening, mits redelijkerwijs rekening is gehouden met andere belangen zoals de waterkwaliteit en een gezonde bodem en daarnaast tijdig de gemeente en waterschap zijn betrokken voor consultatie en eventueel een vergunning traject.
- Gelijktijdige ingrepen voor het **stimuleren van biodiversiteit** en de **waterkwaliteit** kunnen worden toegepast in combinatie met een maatregel, mits de bijkomende kosten hiervan lager liggen dan de eigenlijke maatregel.

1. Maatregelen voor het reguleren van de waterstand binnen het hydrologisch systeem

De volgende maatregelen kunnen in aanmerking komen voor een lening uit het Brabants Erfgoedfonds:

Maatregelen voor waterconservering

- Toepassen van systemen om versneld afvoeren van hemelwater te voorkomen en te zorgen voor een langzame infiltratie in de bodem, zoals infiltratiebuizen, infiltratiekragen en bezink- of infiltratiegreppels.
- Toepassen van wadi's (greppels met een waterdoorlatende bodem) om versneld afvoeren van hemelwater te voorkomen, waarbij het water niet in de riolering stroomt, maar in de wadi.
- (Her)inrichten van locaties voor tijdelijke inundatie: dit kan gaan om bijvoorbeeld historische hooilanden, vloeiweddes, broekbossen en rabattenbossen.
- Plasdraspercelen met hogere natuurwaarde en ruimte voor waterberging.
- Aanleg van een dynamisch moeras.
- Meandering van een rivier/beken/stroompjes om de stroomsnelheid te vertragen en hierdoor water langer vast te houden, rekening houdend met de historische situatie.
- Waterconservering door dempen, verbreden of verontdiepen van watergangen.
- Binnengrachten uitdiepen of baggeren, rekening houdend met (mogelijke) archeologische vondsten.
- De (historische) vijver uitdiepen of baggeren.
- Andere mogelijkheden voor waterberging op de juiste plaats ter voorkoming vernatting of verdroging van een specifiek deel van het gebied.

Andere maatregelen voor regulering en monitoring waterstand

- Plaatsen van sluizen, stuwen, drainage, duikers (eventueel verhoogd en bij voorkeur inclusief klepafsluiter), waterinstallaties voor aanpassing van het hydrologisch systeem: dit vindt vaak plaats in samenspraak met het waterschap en er dient rekening gehouden te worden met het historisch watersysteem.
- Plaatsen peilbuizen om de gevolgen van verdroging en de grondwaterstand te monitoren.
- Maatregelen voor het tegengaan van inundatie op specifieke plekken, bijvoorbeeld door het plaatsen van kades.

2. Maatregelen voor herstel als gevolg van schade door waterstand en/of veroudering

De volgende maatregelen kunnen in aanmerking komen voor een lening uit het Brabants Erfgoedfonds:

- Herstel van (historische) sluizen, stuwen, drainage, duikers, waterinstallaties en andere elementen uit het watersysteem.
- Herstel van een historisch en robuust watersysteem, waaronder een bekenlandschap met voordenen en landweren.
- Herstel van oevers van watergangen, beken, grachten en vijvers.
- Herstel van historische oprijlanen, parken en tuinen: herstel en/of preventieve vervanging (herbeplanting) van soorten en cultivars die beter bestand zijn tegen natte/droge/fluctuerende grondwatersituaties en verschuivende klimaatzones.

3. Maatregelen voor het voorkomen of herstel van stormschade

De volgende maatregelen kunnen in aanmerking komen voor een lening uit het Brabants Erfgoedfonds:

- In een op te stellen groen beheerplan (zie ook punt B.2 Advies) rekening houden met kansen van schade door windval op basis van meest voorkomende windrichting, stormgevoeligheid boomsoorten en dergelijke.
- Herstel en/of preventieve vervanging (herbeplanting) van soorten en cultivars.

4. Maatregelen voor het voorkomen of herstel van natuurbranden

De volgende maatregelen kunnen in aanmerking komen voor een lening uit het Brabants Erfgoedfonds:

- In het beheerplan (zie ook punt B.2 Advies) waar mogelijk voorkomen dat er sprake is van verdroging ter voorkoming van natuurbranden.
- Hittestress voorkomen door het creëren van schaduw door middel van bomen, onder andere langs waterlopen. Dit laatste dempt ook de verdamping.
- Tevens zorgen voor zones en eventueel waterstromen ter voorkoming van het overslaan van brand naar een volgende zone binnen het gebied.
- Verbeteren toegankelijkheid ter bestrijding van natuurbranden door middel van onder andere brandgangen in het gebied.
- Vervanging (herbeplanting) van soorten en cultivars.
- Het diverser maken van boomsoorten binnen het gebied.